ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (όγδοο τμήμα)

της 27ης Νοεμβρίου 2018 * [i]

«Θεσμικό δίκαιο – Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – Απόφαση κηρύσσουσα μη επιλέξιμες προς επιδότηση ορισμένες δαπάνες πολιτικού κόμματος για το οικονομικό έτος 2015 – Δικαίωμα χρηστής διοικήσεως – Ασφάλεια δικαίου – Κανονισμός (ΕΚ) 2004/2003 – Απαγόρευση έμμεσης χρηματοδοτήσεως εθνικού πολιτικού κόμματος»

Στην υπόθεση T-829/16,

Mouvement pour une Europe des nations και des libertés, με έδρα το Παρίσι (Γαλλία), εκπροσωπούμενο από τον A. Varaut, δικηγόρο,

προσφεύγον,

κατά

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εκπροσωπούμενου από τις C. Burgos και S. Alves,

καθού,

με αντικείμενο προσφυγή δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 12ης Σεπτεμβρίου 2016, για την κήρυξη ως μη επιλέξιμων προς επιδότηση ορισμένων δαπανών ενός πολιτικού κόμματος για το οικονομικό έτος 2015,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. M. Collins (εισηγητή), πρόεδρο, R. Barents και J. Passer, δικαστές,

γραμματέας: M. Marescaux, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 26ης Ιουνίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

1 Στις 10 Ιουνίου 2015, το προσφεύγον, Mouvement pour une Europe des nations et des libertés, άρχισε μια εκστρατεία για τη μετανάστευση στο πλαίσιο της Συμφωνίας Σένγκεν (στο εξής: εκστρατεία). Η γραμμένη στα γαλλικά αφίσα της εκστρατείας αυτής περιελάμβανε το λογότυπο του προσφεύγοντος, καθώς και λογότυπο που αναπαριστούσε μια φλόγα, συνοδευόμενο από την ονομασία «Front national». Εξάλλου, η αφίσα αυτή στα ολλανδικά περιελάμβανε το λογότυπο του προσφεύγοντος, καθώς και αυτό του Vlaams Belang.

2 Στην ετήσια έκθεσή του ελέγχου των λογαριασμών των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων για το έτος 2015, που εγκρίθηκε στις 25 Απριλίου 2016, ένα ανεξάρτητο ελεγκτικό γραφείο επισήμανε ότι δεν του είχαν παρασχεθεί επαρκή και αντικειμενικά αποδεικτικά στοιχεία για να καταλήξει ότι οι δαπάνες της εκστρατείας ήταν επιλέξιμες, πράγμα που θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια τη μείωση του ποσού της χορηγούμενης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επιδοτήσεως.

3 Κατόπιν αιτήματος του Κοινοβουλίου, στις 10 Ιουνίου 2016, το προσφεύγον παρέσχε στο Κοινοβούλιο αντίγραφο των επίδικων αφισών.

4 Με έγγραφο της 22ας Ιουλίου 2016, το Κοινοβούλιο πληροφόρησε το προσφεύγον ότι οι επίμαχες δαπάνες ενδεχομένως δεν ήταν επιλέξιμες, διότι συνιστούσαν έμμεση χρηματοδότηση δύο εθνικών πολιτικών κομμάτων, καθόσον αυτά δεν είχαν συνεισφέρει στη χρηματοδότηση της εκστρατείας. Κατά το Κοινοβούλιο, η χρηματοδότηση αυτή θα μπορούσε να είναι αντίθετη προς το άρθρο 7, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 2004/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς και τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο (ΕΕ 2003, L 297, σ. 1). Ως εκ τούτου, κάλεσε το προσφεύγον να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του επί αυτής της προβαλλόμενης παρατυπίας πριν από τις 22 Αυγούστου 2016.

5 Στις 27 Ιουλίου 2016, το προσφεύγον ζήτησε ορισμένες πρόσθετες πληροφορίες από το Κοινοβούλιο, ιδίως αυτές που αφορούν την αντιμετώπιση προηγούμενων περιπτώσεων αυτού του είδους παρατυπίας.

6 Στις 10 Αυγούστου 2016, το Κοινοβούλιο απάντησε στο προσφεύγον, πληροφορώντας το επίσης για την παράταση της προθεσμίας προκειμένου να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του έως τις 2 Σεπτεμβρίου 2016.

7 Στις 2 Σεπτεμβρίου 2016, το προσφεύγον απέστειλε τις παρατηρήσεις του.

8 Στις 5 Σεπτεμβρίου 2016, ο γενικός γραμματέας απηύθυνε ένα σημείωμα στο προεδρείο του Κοινοβουλίου, καλώντας το να εκδώσει την τελική απόφαση για το κλείσιμο των λογαριασμών μιας σειράς πολιτικών κομμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μεταξύ των οποίων το προσφεύγον, για το οικονομικό έτος 2015. Στο σημείωμα αυτό αναγραφόταν ότι οι τελικές εκθέσεις και κάθε άλλο έγγραφο σχετικό με το κλείσιμο των λογαριασμών για το οικονομικό αυτό έτος ήταν στη διάθεση των μελών του προεδρείου του Κοινοβουλίου κατόπιν αιτήσεως.

9 Στις 7 Σεπτεμβρίου 2016, οι υπηρεσίες του Κοινοβουλίου διαβίβασαν τις παρατηρήσεις του προσφεύγοντος στον πρόεδρο του Κοινοβουλίου, με τη διευκρίνιση ότι δεν επηρέαζαν τη θέση του Κοινοβουλίου.

10 Κατά τη συνεδρίασή του της 12ης Σεπτεμβρίου 2016, το προεδρείο του Κοινοβουλίου εξέτασε την τελική έκθεση που προσκόμισε το προσφεύγον μετά το κλείσιμο των λογαριασμών του για το οικονομικό έτος 2015. Έκρινε μη επιλέξιμο το ποσό των 63 853 ευρώ που συνδεόταν με την εκστρατεία και καθόρισε το ποσό της τελικής επιδοτήσεως που θα χορηγούνταν στο προσφεύγον σε 400 777,83 ευρώ (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).

11 Στις 26 Σεπτεμβρίου 2016, το Κοινοβούλιο κοινοποίησε στο προσφεύγον την προσβαλλόμενη απόφαση.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

12 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 25 Νοεμβρίου 2016, το προσφεύγον άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

13 Με χωριστό δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 7 Φεβρουαρίου 2017, το Κοινοβούλιο προέβαλε ένσταση απαραδέκτου, σύμφωνα με το άρθρο 130, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.

14 Το προσφεύγον κατέθεσε τις παρατηρήσεις του επί της ενστάσεως αυτής στις 17 και στις 27 Μαρτίου 2017.

15 Με διάταξη της 2ας Μαΐου 2017, το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε να εξετάσει την ένσταση απαραδέκτου μαζί με την ουσία της υποθέσεως.

16 Το προσφεύγον ζητεί, κατ' ουσίαν, από το Γενικό Δικαστήριο:

– να απορρίψει την ένσταση απαραδέκτου της προσφυγής,

– να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση,

– να καταδικάσει το Κοινοβούλιο στα δικαστικά έξοδα.

17 Το Κοινοβούλιο ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:

– να απορρίψει την προσφυγή ως απαράδεκτη,

– επικουρικώς, να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη,

– να καταδικάσει το προσφεύγον στα δικαστικά έξοδα.

18 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Γενικό Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και, στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας που προβλέπονται στο άρθρο 89 του Κανονισμού Διαδικασίας, κάλεσε τους διαδίκους να καταθέσουν ορισμένα έγγραφα και να απαντήσουν σε ορισμένες γραπτές ερωτήσεις πριν από την επ' ακροατηρίου συζήτηση, πράγμα που έπραξαν εντός των προθεσμιών που τάχθηκαν.

19 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις που έθεσε το Γενικό Δικαστήριο κατά τη συνεδρίαση της 26ης Ιουνίου 2018.

Σκεπτικό

Επί του παραδεκτού

20 Το Κοινοβούλιο προβάλλει ένσταση απαραδέκτου, που στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 263 ΣΛΕΕ και του άρθρου 76, στοιχείο δ′, του Κανονισμού Διαδικασίας.

21 Αφενός, το Κοινοβούλιο προσάπτει στο προσφεύγον ότι άσκησε την προσφυγή κατά του προεδρείου του Κοινοβουλίου, το οποίο δεν είναι θεσμικό ή άλλο όργανο ούτε οργανισμός της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 263 ΣΛΕΕ. Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο είναι αναρμόδιο να αποφανθεί επί της εν λόγω προσφυγής.

22 Εξάλλου, το Κοινοβούλιο υποστηρίζει ότι το δικόγραφο της προσφυγής δεν πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 76, στοιχείο δ′, του Κανονισμού Διαδικασίας, όπως ερμηνεύεται από τη νομολογία, καθόσον δεν προσδιορίζει τους προβαλλόμενους λόγους ακυρώσεως και δεν περιλαμβάνει συνοπτική έκθεση των ως άνω λόγων, ώστε να του παράσχει τη δυνατότητα να προετοιμάσει την άμυνά του. Ειδικότερα, τονίζει ότι, μολονότι το δικόγραφο της προσφυγής περιέχει ένα τμήμα που επιγράφεται «Η παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως», το οποίο αφορά φερόμενη παράβαση του άρθρου 41 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), περιέχει επίσης ένα τμήμα που επιγράφεται «[ε]πί της ουσίας», το οποίο είναι το μακροσκελέστερο του δικογράφου της προσφυγής και στο οποίο δεν προσδιορίζεται κανένας λόγος ακυρώσεως.

23 Το προσφεύγον αντικρούει τις αιτιάσεις του Κοινοβουλίου.

24 Όσον αφορά την πρώτη αιτίαση του Κοινοβουλίου, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Γενικό Δικαστήριο είναι αρμόδιο να κρίνει προσφυγές που ασκούνται, κατά το άρθρο 263 ΣΛΕΕ, μόνον κατά των πράξεων των θεσμικών οργάνων, των οργάνων ή των οργανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

25 Συναφώς, πρέπει, πρώτον, να τονισθεί ότι η υπό κρίση προσφυγή στρέφεται κατά της προσβαλλομένης αποφάσεως, η οποία εκδόθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 2016 από το όργανο το οποίο είναι αρμόδιο σύμφωνα με τις εσωτερικές διατάξεις του Κοινοβουλίου, ήτοι από το προεδρείο του, και κοινοποιήθηκε στο προσφεύγον στις 26 Σεπτεμβρίου 2016. Κατά συνέπεια, η προσφυγή περί ακυρώσεως της αποφάσεως αυτής στρέφεται κατ' ανάγκην κατά του Κοινοβουλίου, εκδότη της πράξεως (πρβλ. διάταξη της 5ης Σεπτεμβρίου 2012, Farage κατά Κοινοβουλίου και Buzek, T-564/11, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2012:403, σκέψη 18).

26 Δεύτερον, όταν το Κοινοβούλιο κοινοποίησε στο προσφεύγον την προσβαλλόμενη απόφαση, επισήμανε ρητώς ότι αυτό μπορούσε να ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως κατά «της αποφάσεως του προεδρείου του Κοινοβουλίου» ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

27 Τρίτον, σύμφωνα με τη νομολογία, πρέπει να τονισθεί ότι το προσφεύγον, με τις γραπτές παρατηρήσεις του επί της ενστάσεως απαραδέκτου, διευκρίνισε ότι πρέπει να θεωρηθεί ότι η προσφυγή ασκήθηκε κατά του Κοινοβουλίου, χωρίς να εμμείνει στον προσδιορισμό του προεδρείου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ως καθού (πρβλ. διάταξη της 16ης Οκτωβρίου 2006, Aisne και Nature κατά Επιτροπής, T-173/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2006:320, σκέψεις 17 και 20).

28 Τέταρτον, ο προσδιορισμός, με το δικόγραφο της προσφυγής, της προσβαλλομένης αποφάσεως, η οποία εκδόθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 2016 και κοινοποιήθηκε στις 26 Σεπτεμβρίου 2016, δεν επιδέχεται αμφιβολίες ως προς το ότι η πρόθεση του προσφεύγοντος ήταν να στραφεί με την προσφυγή κατά του Κοινοβουλίου. Η διευκρίνιση που μνημονεύεται στη σκέψη 27 ανωτέρω πρέπει πράγματι να θεωρηθεί ως επεξήγηση εν προκειμένω, και όχι ως τροποποίηση ή τακτοποίηση του

δικογράφου της προσφυγής ως προς ένα από τα στοιχεία του άρθρου 76 του Κανονισμού Διαδικασίας (πρβλ. απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2004, Ισπανία και Φινλανδία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-184/02 και C-223/02, EU:C:2004:497, σκέψη 17).

29 Πέμπτον, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση το προσφεύγον επιβεβαίωσε ότι η προσφυγή του αφορούσε την προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία εκδόθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 2016, ήτοι πράξη του Κοινοβουλίου.

30 Τα στοιχεία αυτά καθιστούν δυνατό να διαπιστωθεί χωρίς αμφισημία ότι η προσφυγή ασκήθηκε κατά του Κοινοβουλίου, υπό την έννοια του άρθρου 263 ΣΛΕΕ.

31 Τέλος, πρέπει να τονισθεί ότι η παρούσα υπόθεση διακρίνεται από τις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι διατάξεις της 18ης Σεπτεμβρίου 2015, Petrov κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και προέδρου του Κοινοβουλίου (T-452/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2015:709), και της 4ης Φεβρουαρίου 2016, Voigt κατά Κοινοβουλίου (T-618/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:72), μνημονευόμενες από το Κοινοβούλιο, στις οποίες οι προσφυγές ασκήθηκαν κατά του Κοινοβουλίου και κατά του προέδρου του Κοινοβουλίου. Πράγματι, στις υποθέσεις εκείνες, το Γενικό Δικαστήριο απλώς απέρριψε τις προσφυγές ως εν μέρει απαράδεκτες, καθόσον στρέφονταν κατά του προέδρου του Κοινοβουλίου, και συνέχισε την εξέτασή του επί της ουσίας, καθόσον οι προσφυγές στρέφονταν επίσης κατά του Κοινοβουλίου, χωρίς να εξετάσει κατά τίνος στρεφόταν στην πραγματικότητα η προσφυγή, σε αντίθεση προς την υπό κρίση περίπτωση.

32 Κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει να απορριφθεί η πρώτη αιτίαση περί απαραδέκτου που προβάλλει το Κοινοβούλιο.

33 Όσον αφορά τη δεύτερη αιτίαση που προβάλλει το Κοινοβούλιο, πρέπει να υπενθυμισθεί ότι, κατά το άρθρο 76, στοιχείο δ', του Κανονισμού Διαδικασίας, το δικόγραφο της προσφυγής πρέπει να περιέχει τους ισχυρισμούς και τα επιχειρήματα του προσφεύγοντος, καθώς και συνοπτική έκθεση των εν λόγω ισχυρισμών.

34 Κατά πάγια νομολογία, ανεξάρτητα από κάθε ζήτημα ορολογίας, η έκθεση αυτή πρέπει να είναι αρκούντως σαφής και ακριβής ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στον καθού να προετοιμάσει την άμυνά του και στο Γενικό Δικαστήριο να αποφανθεί επί της προσφυγής, ενδεχομένως χωρίς να χρειάζεται άλλες πληροφορίες. Πράγματι, για να είναι παραδεκτή η προσφυγή επιβάλλεται τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία επί των οποίων αυτή στηρίζεται να προκύπτουν, τουλάχιστον συνοπτικώς, αλλά κατά τρόπο λογικό και κατανοητό, από το ίδιο το κείμενο του δικογράφου της, τούτο δε προκειμένου να διαφυλάσσεται η ασφάλεια δικαίου και η ορθή απονομή της δικαιοσύνης (βλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, Corporación Empresarial de Materiales de Construcción κατά Επιτροπής, T-250/12, EU:T:2015:749, σκέψη 101 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

35 Εν προκειμένω, όπως παραδέχεται το Κοινοβούλιο, το δικόγραφο της προσφυγής περιέχει ένα μέρος που επιγράφεται «Η παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως». Επιπλέον, το κείμενο αυτού του μέρους αναφέρεται ειδικότερα στο άρθρο 41 του Χάρτη. Εξάλλου, από τα σημεία 22 και 42 του δικογράφου της προσφυγής προκύπτει ότι το προσφεύγον προσάπτει, μεταξύ άλλων, στο Κοινοβούλιο ότι δεν έδωσε στο αποφασίζον όργανό του, ήτοι στο προεδρείο του, τις παρατηρήσεις του προσφεύγοντος πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως. Πρόκειται για τον πρώτο λόγο ακυρώσεως που προβάλλει το προσφεύγον.

36 Όσον αφορά το μέρος που επιγράφεται «Επί της ουσίας», αυτό υποδιαιρείται σε τρεις ενότητες. Η πρώτη επιγράφεται «Η χρηματοδότηση ενός εθνικού πολιτικού κόμματος: μια δυσδιάκριτη έννοια, φορέας ανασφάλειας δικαίου». Από τα σχετικά με το ζήτημα αυτό σημεία 44 έως 57 του δικογράφου της προσφυγής προκύπτει ομοίως ότι το προσφεύγον θεωρεί ότι η απαγόρευση της έμμεσης

χρηματοδοτήσεως εθνικού πολιτικού κόμματος, που προκύπτει από το άρθρο 7 του κανονισμού 2004/2003, είναι αντίθετη προς την αρχή της ασφάλειας δικαίου. Πρόκειται επομένως για τον δεύτερο λόγο που διατυπώνει το προσφεύγον.

37 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το Κοινοβούλιο προέβαλε, ειδικότερα, ότι το δικόγραφο της προσφυγής δεν αναφέρεται ρητώς σε παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου και ότι, επομένως, λόγος στηριζόμενος στην παραβίαση της εν λόγω αρχής θα πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος. Συναφώς, πρέπει να τονισθεί ότι η παραβίαση αυτής της αρχής μνημονεύεται ρητώς στον τίτλο της πρώτης ενότητας, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 36 ανωτέρω, καθώς και στα σημεία 43 και 52 του δικογράφου της προσφυγής. Εξάλλου, το Κοινοβούλιο απάντησε με τα σημεία 32 έως 39 του υπομνήματος αντικρούσεως στα επιχειρήματα που προέβαλε το προσφεύγον. Συνεπώς, πρέπει να απορριφθούν τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

38 Τέλος, η δεύτερη και η τρίτη ενότητα του μέρους του δικογράφου της προσφυγής που επιγράφεται «Επί της ουσίας» επιγράφονται αντιστοίχως «Η έκφραση, στα διάφορα κράτη μέλη, μιας ευρωπαϊκής εκστρατείας» και «Ένα λογότυπο με νόμιμη μορφή». Από τα σημεία 58 έως 81 του δικογράφου της προσφυγής, που αφορούν τις ενότητες αυτές, προκύπτει επίσης ότι, κατ' ουσίαν, το προσφεύγον υποστηρίζει ότι με την προσβαλλόμενη απόφαση το Κοινοβούλιο εκτίμησε εσφαλμένως την οικεία δαπάνη, χαρακτηρίζοντάς την μη επιλέξιμη, καθόσον αυτή συνιστούσε έμμεση χρηματοδότηση εθνικού πολιτικού κόμματος υπό την έννοια του άρθρου 7 του κανονισμού 2004/2003. Πρόκειται επομένως για τον τρίτο λόγο που προβάλλει το προσφεύγον.

39 Επομένως, το δικόγραφο της προσφυγής ανταποκρίνεται στις ελάχιστες απαιτήσεις που συνήγαγε η νομολογία υπό το φως του άρθρου 76, στοιχείο δ', του Κανονισμού Διαδικασίας. Εξάλλου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Κοινοβούλιο ήταν σε θέση να διαγνώσει τους λόγους και τα επιχειρήματα που προέβαλε το προσφεύγον, προκειμένου να τους αντικρούσει με τα υπομνήματά του. Επομένως, η δεύτερη αιτίαση περί απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί.

40 Κατόπιν των ανωτέρω, η ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε το Κοινοβούλιο πρέπει να απορριφθεί.

Επί της ουσίας

41 Προς στήριξη του αιτήματος περί ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως το προσφεύγον προβάλλει, κατ' ουσίαν, τρείς λόγους ακυρώσεως, αφορώντες, ο πρώτος, παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως, ο δεύτερος παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου και, ο τρίτος, παράβαση του άρθρου 7 του κανονισμού 2004/2003.

Επί της παραβιάσεως της αρχής της χρηστής διοικήσεως

42 Με τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, το προσφεύγον επικαλείται παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως, ιδίως προσβολή του δικαιώματος στην αμερόληπτη, δίκαιη και εντός εύλογης προθεσμίας εξέταση των υποθέσεών του και του δικαιώματος ακροάσεως, τα οποία διασφαλίζονται από το άρθρο 41 του Χάρτη. Συναφώς προβάλλει ότι το αποφασίζον όργανο, ήτοι το προεδρείο του Κοινοβουλίου, δεν εξέτασε την επίδικη αφίσα και δεν έλαβε υπόψη τις παρατηρήσεις του, στηριζόμενο απλώς σε ένα σημείωμα του Γενικού Γραμματέα, το οποίο είναι μεροληπτικό. Υποστηρίζει ότι έπρεπε να έχει την ευκαιρία να αμυνθεί ενώπιον του προεδρείου αυτού, τουλάχιστον εγγράφως. Εξάλλου, υποστηρίζει ότι η εργασία των υπηρεσιών του Κοινοβουλίου μπορεί να θεωρηθεί ως αμιγώς προπαρασκευαστική, διότι αυτές αναλύουν τα ουσιώδη έγγραφα και υποβάλλουν προτάσεις στο προεδρείο αυτό, το οποίο, μη έχοντας γνώση των εγγράφων αυτών και των επιχειρημάτων του προσφεύγοντος, δεν μπορεί παρά να εγκρίνει την πρόταση που του υποβάλλεται.

43 Το προσφεύγον προσθέτει ότι αυτό συνιστά επίσης παράβαση του άρθρου 16 του Ευρωπαϊκού Κώδικα Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς, που εγκρίθηκε με ψήφισμα του Κοινοβουλίου της 6ης Σεπτεμβρίου 2001 (ΕΕ 2002, C 72 E, σ. 331, στο εξής: Ευρωπαϊκός Κώδικας Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς), που διασφαλίζει το δικαίωμα προηγούμενης ακροάσεως και διατυπώσεως παρατηρήσεων.

44 Τέλος, το προσφεύγον θεωρεί ότι το Κοινοβούλιο παρέβη το άρθρο 8 της αποφάσεως του προεδρείου του Κοινοβουλίου, της 29ης Μαρτίου 2004, για τη θέσπιση κανόνων εφαρμογής του κανονισμού 2004/2003, όπως έχει τροποποιηθεί (ΕΕ 2014, C 63, σ. 1, στο εξής απόφαση του προεδρείου του Κοινοβουλίου της 29ης Μαρτίου 2004), κατά το οποίο το προεδρείο αυτό παρέχει στον δικαιούχο την ευκαιρία να λάβει θέση επί των παρατυπιών που διαπιστώνονται, πριν λάβει απόφαση. Με το υπόμνημα απαντήσεως, διευκρινίζει ότι το έγγραφο του Κοινοβουλίου της 22ας Ιουλίου 2016 αναφέρεται ρητώς σε αυτή τη διάταξη.

45 Το Κοινοβούλιο αντικρούει τα επιχειρήματα του προσφεύγοντος.

46 Κατά το άρθρο 41, παράγραφος 1, του Χάρτη, το οποίο επιγράφεται «[δ]ικαίωμα χρηστής διοίκησης», «κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αμερόληπτη, δίκαιη και εντός ευλόγου προθεσμίας εξέταση των υποθέσεών του από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης».

47 Κατά το άρθρο 41, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του Χάρτη, το δικαίωμα της χρηστής διοικήσεως περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση πριν να ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος του.

48 Επιπλέον, κατά την νομολογία, η αρχή της χρηστής διοικήσεως περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την υποχρέωση του αρμοδίου θεσμικού οργάνου να εξετάζει, με επιμέλεια και αμεροληψία, όλα τα κρίσιμα στοιχεία της συγκεκριμένης περιπτώσεως (πρβλ. απόφαση της 8ης Ιουνίου 2017, Schniga κατά ΚΓΦΠ, C-625/15 P, EU:C:2017:435, σκέψη 47).

49 Η επιταγή περί αμεροληψίας καλύπτει, αφενός, την υποκειμενική αμεροληψία, κατά την οποία κανένα μέλος του οικείου θεσμικού οργάνου που έχει επιφορτισθεί με την υπόθεση δεν πρέπει να εκδηλώνει έλλειψη αντικειμενικότητας ή προσωπικές προκαταλήψεις, και, αφετέρου, την αντικειμενική αμεροληψία, κατά την οποία το θεσμικό όργανο πρέπει να παρέχει επαρκή εχέγγυα για τον αποκλεισμό κάθε εύλογης αμφιβολίας συναφώς (απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, Ziegler κατά Επιτροπής, C-439/11 P, EU:C:2013:513, σκέψη 155). Από τη νομολογία προκύπτει ότι η υποκειμενική αμεροληψία τεκμαίρεται μέχρις αποδείξεως του εναντίου (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 1ης Ιουλίου 2008, Chronopost και La Poste κατά UFEX κ.λπ., C-341/06 P και C-342/06 P, EU:C:2008:375, σκέψη 54, και της 19ης Φεβρουαρίου 2009, Gorostiaga Atxalandabaso κατά Κοινοβουλίου, C-308/07 P, EU:C:2009:103, σκέψη 46).

50 Από τη νομολογία προκύπτει επίσης ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης η οποία έχει εφαρμογή όταν η Διοίκηση προτίθεται να εκδώσει βλαπτική πράξη εις βάρος ενός προσώπου. Βάσει της εν λόγω αρχής, οι αποδέκτες αποφάσεων που θίγουν αισθητώς τα συμφέροντά τους πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να γνωστοποιήσουν λυσιτελώς την άποψή τους σχετικά με τα στοιχεία επί των οποίων η διοίκηση σκοπεύει να στηρίξει την απόφασή της. Προς τούτο, πρέπει να τους παρέχεται επαρκής προθεσμία (απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2008, Sopropé, C-349/07, EU:C:2008:746, σκέψεις 36 και 37).

51 Με γνώμονα αυτές τις αρχές πρέπει να εξεταστεί ο πρώτος λόγος ακυρώσεως.

52 Όσον αφορά την αιτίαση που αφορά παράβαση της υποχρεώσεως εξετάσεως κατά τρόπο αμερόληπτο και δίκαιο όλων των κρίσιμων στοιχείων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, πρέπει να υπενθυμισθεί ότι, στις 10 Ιουνίου 2016, το Κοινοβούλιο έλαβε αντίγραφο των αφισών της εκστρατείας. Επιπλέον, κάλεσε το προσφεύγον να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του επί της μη επιλεξιμότητας των επίδικων δαπανών πριν από τις 22 Αυγούστου 2016, προθεσμία που παρατάθηκε στη συνέχεια έως τις 2 Σεπτεμβρίου

2016. Στις 5 Σεπτεμβρίου 2016, ο γενικός γραμματέας του Κοινοβουλίου απηύθυνε ένα σημείωμα στο προεδρείο του Κοινοβουλίου, καλώντας το να κηρύξει μη επιλέξιμες τις επίδικες δαπάνες και προσθέτοντας ότι η τελική έκθεση και κάθε άλλο έγγραφο σχετικό με το κλείσιμο των λογαριασμών για το οικονομικό έτος 2015 ήταν διαθέσιμα κατόπιν αιτήσεως. Εξάλλου, οι παρατηρήσεις του προσφεύγοντος της 2ας Σεπτεμβρίου 2016 ελήφθησαν υπόψη, όπως προκύπτει από το ηλεκτρονικό μήνυμα των υπηρεσιών του Κοινοβουλίου το οποίο απευθύνθηκε στον πρόεδρο, στις 7 Σεπτεμβρίου 2016, και όπως αναγνώρισε το ίδιο το προσφεύγον κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, έστω και αν το προσφεύγον υποστηρίζει ότι δεν εξετάσθηκαν από το αρμόδιο όργανο.

53 Πρέπει να τονισθεί ότι με το ίδιο ηλεκτρονικό μήνυμα της 7ης Σεπτεμβρίου 2016 οι υπηρεσίες του Κοινοβουλίου διαβίβασαν τις παρατηρήσεις του προσφεύγοντος στο Πρόεδρο του Κοινοβουλίου, ο οποίος είναι ένα από τα μέλη του προεδρείου δυνάμει του άρθρου 24 του εσωτερικού κανονισμού του Κοινοβουλίου, όπως ίσχυε τότε, προσθέτοντας ότι δεν επηρεάζεται η πρόταση για ενδεχόμενη κήρυξη των επίδικων δαπανών ως μη επιλέξιμων. Σε αυτή την αλληλουχία, το προεδρείο του Κοινοβουλίου εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση στις 12 Σεπτεμβρίου 2016.

54 Κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει να συναχθεί ότι το Κοινοβούλιο συνέλεξε τα αναγκαία στοιχεία για να λάβει την απόφασή του κατά δίκαιο και αμερόληπτο τρόπο.

55 Επιπλέον, δεν μπορεί να προσαφθεί στο αρμόδιο προς έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως όργανο, δηλαδή στο προεδρείο του Κοινοβουλίου, ότι στηρίχθηκε στην προπαρασκευαστική εργασία των υπηρεσιών του θεσμικού οργάνου. Συναφώς, το προσφεύγον παραδέχθηκε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι το Κοινοβούλιο έχει πράγματι την ευχέρεια να στηρίζεται στην προπαρασκευαστική εργασία των υπηρεσιών του. Ωσαύτως δεν μπορεί να προσαφθεί στο Κοινοβούλιο ότι ενεργεί κατόπιν προτάσεως του γενικού γραμματέα του, πράγμα το οποίο προβλέπεται εξάλλου από το άρθρο 224 του εσωτερικού κανονισμού του Κοινοβουλίου, όπως ίσχυε τότε. Επιπλέον, πρέπει να τονισθεί ότι το σημείωμα του εν λόγω γενικού γραμματέα της 5ης Σεπτεμβρίου 2016 πληροφορούσε τα μέλη του εν λόγω προεδρείου ότι όλα τα ουσιώδη έγγραφα, περιλαμβανομένων των παρατηρήσεων του προσφεύγοντος, ήταν διαθέσιμα κατόπιν αιτήσεως.

56 Πρέπει ομοίως να απορριφθεί το επιχείρημα που προέβαλε το προσφεύγον κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι δηλαδή το ηλεκτρονικό μήνυμα της 7ης Σεπτεμβρίου 2016 κατεδείκνυε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ελήφθη de facto από τις υπηρεσίες του Κοινοβουλίου και όχι από το αρμόδιο όργανο, ήτοι το προεδρείο του Κοινοβουλίου. Πράγματι, το ηλεκτρονικό αυτό μήνυμα, που εστάλη από τις υπηρεσίες του Κοινοβουλίου στον πρόεδρό του, επιβεβαιώνει ρητώς ότι οι παρατηρήσεις του προσφεύγοντος εξετάσθηκαν από τις υπηρεσίες αυτές, ότι δεν επηρέαζαν την πρόταση που εστάλη στο εν λόγω προεδρείο από τον γενικό γραμματέα του Κοινοβουλίου και ότι διαβιβάσθηκαν πράγματι στον πρόεδρο, μέλος του προεδρείου αυτού.

57 Πρέπει να προστεθεί ότι το προσφεύγον δεν προβάλλει κανένα επιχείρημα ικανό να θέσει υπό αμφισβήτηση την αντικειμενική ή υποκειμενική αμεροληψία του Κοινοβουλίου, υπό την έννοια της νομολογίας που παρατίθεται στη σκέψη 49 ανωτέρω.

58 Συνεπώς, η αιτίαση που αφορά παράβαση του άρθρου 41, παράγραφος 1, του Χάρτη πρέπει να απορριφθεί.

59 Ως προς την αιτίαση που αφορά προσβολή του δικαιώματος προηγούμενης ακροάσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το προσφεύγον ήταν σε θέση να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του για την ενδεχόμενη μη επιλεξιμότητα των επίδικων δαπανών, όπως συνάγεται από τη σκέψη 52 ανωτέρω. Επιπλέον, όπως προκύπτει από τη σκέψη 55 ανωτέρω και σε αντίθεση προς όσα που υποστηρίζει το προσφεύγον, ουδόλως κωλύεται το προεδρείο του Κοινοβουλίου να στηριχθεί στην προπαρασκευαστική εργασία των υπηρεσιών του εν λόγω θεσμικού οργάνου ή να ενεργήσει κατόπιν προτάσεως του γενικού

γραμματέα του θεσμικού αυτού οργάνου. Τέλος, πρέπει να υπενθυμισθεί εκ νέου ότι οι παρατηρήσεις του προσφεύγοντος απεστάλησαν από τις εν λόγω υπηρεσίες στον πρόεδρο του Κοινοβουλίου και ήταν στη διάθεση των μελών του προεδρείου αυτού κατόπιν αιτήσεως.

60 Συνεπώς, η αιτίαση που αφορά παράβαση του άρθρου 41, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του Χάρτη πρέπει να απορριφθεί.

61 Όσον αφορά την παράβαση του άρθρου 16 του Ευρωπαϊκού Κώδικα Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς, πρέπει να τονισθεί ότι η διάταξη αυτή διασφαλίζει το δικαίωμα προηγούμενης ακροάσεως και διατυπώσεως παρατηρήσεων. Συνεπώς, ανεξαρτήτως της νομικής δεσμευτικότητας αυτού του κειμένου έναντι του Κοινοβουλίου, που το ενέκρινε με ψήφισμα της 6ης Σεπτεμβρίου 2001, πρέπει να απορριφθεί η αιτίαση αυτή για τους λόγους που εκτίθενται στη σκέψη 59 ανωτέρω.

62 Τέλος, προκειμένου για την απόφαση του προεδρείου του Κοινοβουλίου της 29ης Μαρτίου 2004, ανεξαρτήτως του ζητήματος αν εφαρμοστέο είναι το άρθρο 7 ή το άρθρο 8, αρκεί η διαπίστωση ότι το προσφεύγον προβάλλει κατ' ουσίαν προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως, το οποίο αντικατοπτρίζεται στις διατάξεις αυτές. Επομένως, πρέπει ομοίως να απορριφθεί η αιτίαση αυτή για τους λόγους που εκτίθενται στη σκέψη 59 ανωτέρω.

63 Κατόπιν των ανωτέρω, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί της παραβιάσεως της αρχής της ασφάλειας δικαίου

64 Με τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως, το προσφεύγον προβάλλει, κατ' ουσίαν, ότι η απαγόρευση της έμμεσης χρηματοδοτήσεως εθνικών πολιτικών κομμάτων, την οποία θεσπίζει το άρθρο 7 του κανονισμού 2004/2003, είναι αντίθετη προς την αρχή της ασφάλειας δικαίου. Ειδικότερα, το προσφεύγον θεωρεί ότι κάθε εκστρατεία που διεξάγεται με τους χρηματικούς πόρους ενός πολιτικού κόμματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο μπορεί ενδεχομένως να στηρίξει έμμεσα τη δράση ενός εθνικού πολιτικού κόμματος. Συνεπώς, επικρίνει το ότι η προσβαλλόμενη απόφαση στηρίχθηκε σε αυτή την ασαφή έννοια για να κηρύξει μη επιλέξιμες τις επίδικες δαπάνες.

65 Το Κοινοβούλιο αμφισβητεί τα επιχειρήματα του προσφεύγοντος.

66 Προκαταρκτικώς, έστω και αν το προσφεύγον δεν προβάλλει ρητώς ένσταση ελλείψεως νομιμότητας κατά το άρθρο 277 ΣΛΕΕ, πρέπει να τονισθεί ότι υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι το άρθρο 7 του κανονισμού 2004/2003, που αποτέλεσε το έρεισμα για την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, είναι αντίθετο προς τη γενική αρχή της ασφάλειας δικαίου. Συναφώς, πρέπει να τονισθεί ότι ουδόλως απαιτείται κατά το ενωσιακό δίκαιο ρητή επίκληση της ενστάσεως ελλείψεως νομιμότητας (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Σεπτεμβρίου 2016, Yanukovych κατά Συμβουλίου, T-346/14, EU:T:2016:497, σκέψη 56, και της 15ης Σεπτεμβρίου 2016, Yanukovych κατά Συμβουλίου, T-348/14, EU:T:2016:508, σκέψη 57). Πράγματι, κατά τη νομολογία μπορεί να θεωρηθεί ότι προβάλλεται εμμέσως ένσταση ελλείψεως νομιμότητας, καθόσον προκύπτει με σχετική σαφήνεια από το δικόγραφο της προσφυγής ότι ο προσφεύγων διατυπώνει πράγματι μια τέτοια αιτίαση (απόφαση της 6ης Ιουνίου 1996, Baiwir κατά Επιτροπής, T-262/94, EU:T:1996:75, σκέψη 37). Εν προκειμένω, από την ανάλυση των σημείων 44 επ. του δικογράφου της προσφυγής προκύπτει ότι το προσφεύγον προβάλλει εμμέσως ένσταση ελλείψεως νομιμότητας. Εξάλλου, από το σημείο 33 του υπομνήματος αντικρούσεως προκύπτει ότι το Κοινοβούλιο ήταν σε θέση να κατανοήσει απολύτως το περιεχόμενο της αιτιάσεως του προσφεύγοντος. Συνεπώς, πρέπει να εξετασθεί κατ' ουσίαν ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως.

67 Κατά το άρθρο 7 του κανονισμού 2004/2003, οι χρηματικοί πόροι των πολιτικών κομμάτων ευρωπαϊκού επιπέδου που προέρχονται από τον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης ή από οιαδήποτε άλλη πηγή δεν δύνανται να χρησιμοποιούνται για την άμεση ή έμμεση χρηματοδότηση άλλων πολιτικών κομμάτων, και ιδίως εθνικών πολιτικών κομμάτων ή εθνικών υποψηφίων.

68 Κατά την νομολογία, η αρχή της ασφάλειας δικαίου, η οποία συγκαταλέγεται στις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, επιβάλλει οι κανόνες δικαίου να είναι σαφείς και ακριβείς, τα δε αποτελέσματά τους να μπορούν να προβλεφθούν, ώστε να έχουν οι ενδιαφερόμενοι σημεία προσανατολισμού σε έννομες καταστάσεις και σχέσεις που διέπονται από την έννομη τάξη της Ένωσης (πρβλ. αποφάσεις της15ης Φεβρουαρίου 1996, Duff κ.λπ., C-63/93, EU:C:1996:51, σκέψη 20, της 7ης Ιουνίου 2007, Britannia Alloys & Chemicals κατά Επιτροπής, C-76/06 P, EU:C:2007:326, σκέψη 79, και της 18ης Νοεμβρίου 2008, Förster, C-158/07, EU:C:2008:630, σκέψη 67).

69 Συναφώς, πρέπει να τονισθεί ότι το περιεχόμενο της έννοιας της προβλεψιμότητας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το περιεχόμενο του επίμαχου νομοθετήματος, από τον τομέα τον οποίο καλύπτει, καθώς και από τον αριθμό και την ιδιότητα των αποδεκτών του. Η προβλεψιμότητα του νόμου επ' ουδενί αποκλείει το ενδεχόμενο να ζητήσει ο ενδιαφερόμενος διαφωτιστικές συμβουλές για να αξιολογήσει, κατά το ευλόγως δυνατό λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υποθέσεως, τις πιθανές συνέπειες συγκεκριμένης πράξεως (απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2017, Eurofast κατά Επιτροπής T-87/16, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:641, σκέψη 98).

70 Επιπλέον, όπως προβάλλει το Κοινοβούλιο, η αρχή της ασφάλειας δικαίου δεν αντιτίθεται στην παροχή από το ενωσιακό δίκαιο εξουσίας εκτιμήσεως στην αρμόδια διοίκηση ή στη χρήση από το δίκαιο αυτό αόριστων νομικών εννοιών που πρέπει να ερμηνεύονται και εφαρμόζονται στη συγκεκριμένη περίπτωση από την εν λόγω διοίκηση, με την επιφύλαξη του ελέγχου από τον δικαστή της Ένωσης (πρβλ., κατ' αναλογίαν, αποφάσεις της 22ας Μαΐου 2008, Evonik Degussa κατά Επιτροπής, C-266/06 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2008:295, σκέψη 45, και της 8ης Ιουλίου 2008, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, T-99/04, EU:T:2008:256, σκέψη 163).

71 Εξάλλου, οι απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της ασφάλειας δικαίου δεν μπορούν να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι ο κανόνας ο οποίος χρησιμοποιεί μια αφηρημένη νομική έννοια πρέπει να αναφέρει τις διάφορες συγκεκριμένες περιπτώσεις στις οποίες είναι δυνατή η εφαρμογή του, καθόσον ο νομοθέτης δεν είναι σε θέση να καθορίσει εκ των προτέρων όλες αυτές τις περιπτώσεις (πρβλ. απόφαση της 20ής Ιουλίου 2017, Marco Tronchetti Provera κ.λπ., C-206/16, EU:C:2017:572, σκέψη 42).

72 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η απαγόρευση της άμεσης ή έμμεσης χρηματοδοτήσεως των εθνικών πολιτικών κομμάτων, που περιέχεται στο άρθρο 7 του κανονισμού 2004/2003, είναι σαφής. Επιπλέον, η απαγόρευση της έμμεσης χρηματοδοτήσεως είναι πράγματι η αναγκαία συνέπεια της απαγορεύσεως της άμεσης χρηματοδοτήσεως, διότι διαφορετικά η απαγόρευση αυτή θα μπορούσε εύκολα να καταστρατηγηθεί. Όσον αφορά το περιεχόμενο της απαγορεύσεως της έμμεσης χρηματοδοτήσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι πρόκειται για αόριστη νομική έννοια και ότι η επίμαχη διάταξη δεν περιέχει εξαντλητικό ορισμό της έννοιας ή κατάλογο των συμπεριφορών που μπορούν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της απαγορεύσεως. Εντούτοις, πρέπει να θεωρηθεί ότι ένα συνετός επιχειρηματίας πρέπει να είναι σε θέση να προβλέπει, όπως υποστηρίζει το Κοινοβούλιο, ότι υπάρχει έμμεση χρηματοδότηση, όταν ένα εθνικό κόμμα επιτυγχάνει έμμεσο χρηματοοικονομικό πλεονέκτημα, ιδίως αποφεύγοντας τη δαπάνη στην οποία θα υποβαλλόταν, έστω και αν δεν πραγματοποιείται άμεση μεταφορά χρηματικών πόρων. Με άλλα λόγια, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι ένα συνετό πολιτικό κόμμα σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν είναι σε θέση να προβλέψει ότι η παροχή ενός οποιουδήποτε πλεονεκτήματος σε ένα εθνικό πολιτικό κόμμα, χωρίς αυτό να αναλαμβάνει το σχετικό κόστος, συνιστά έμμεση χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων αυτού του τελευταίου.

73 Κατόπιν όλων των προεκτεθέντων, ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί της παραβάσεως του άρθρου 7 του κανονισμού 2004/2003

74 Με τον τρίτο λόγο ακυρώσεως, το προσφεύγον προβάλλει ότι κακώς η προσβαλλόμενη απόφαση θεώρησε ότι οι δαπάνες που έχουν σχέση με την επίδικη αφίσα συνιστούν έμμεση χρηματοδότηση εθνικών πολιτικών κομμάτων, κατά τη διατύπωση του άρθρου 7 του κανονισμού 2004/2003, κυρίως για δύο λόγους.

75 Αφενός, κατά το προσφεύγον, η επίδικη αφίσα αποτελεί έκφραση μιας εκστρατείας ευρωπαϊκών διαστάσεων, που ξεκίνησε στην έδρα του Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο (Γαλλία) στις 10 Ιουνίου 2015, προκειμένου να συνειδητοποιήσουν οι πολίτες της Ένωσης τα αρνητικά αποτελέσματα της συμφωνίας του Σένγκεν επί των μεταναστευτικών ροών. Υποστηρίζει ότι, στο πλαίσιο της εκστρατείας, η οποία αφορούσε το σύνολο των κρατών μελών της Ένωσης, αποφάσισε να αναρτήσει μια σειρά από αφίσες με τη σημαία της Ένωσης στον διαδικτυακό του ιστότοπο και στα κοινωνικά δίκτυα, ενώ η Γαλλία και το Βέλγιο, χώρες οι οποίες προσείλκυαν ιδιαίτερα σημαντικές μεταναστευτικές ροές, αποτελούσαν το αντικείμενο ειδικών εκστρατειών με αφίσες. Υπογραμμίζει ότι το Front national δεν συμμετέχει σε αυτή την εκστρατεία στη Γαλλία και δεν έχει πραγματοποιήσει καμία συνέντευξη τύπου επί αυτού του θέματος. Εξάλλου, οι περιφερειακές εκλογές στη Γαλλία ήταν ακόμη μακριά και αφορούσαν προβλήματα που δεν είχαν άμεση σχέση με τις μεταναστευτικές ροές.

76 Κατά το προσφεύγον, αν η άποψη του Κοινοβουλίου γινόταν δεκτή, θα ήταν υποχρεωμένο να διεξαγάγει εκστρατείες με αφίσες μόνο για θέματα που δεν έχουν καμία σχέση με τις πολιτικές ανησυχίες του Front national, πράγμα που θα ήταν αδύνατο, αφού ένα εθνικό πολιτικό κόμμα καλύπτει όλα τα θέματα που μπορούν ενδεχομένως να ενδιαφέρουν τους πολίτες. Προσθέτει ότι το θέμα των μεταναστευτικών ροών και της Συνθήκης του Σένγκεν είναι ευρωπαϊκό θέμα.

77 Αφετέρου, το προσφεύγον προβάλλει ότι τα φερόμενα ως λογότυπα των οικείων εθνικών πολιτικών κομμάτων, ήτοι αυτά του Front national και του Vlaams Belang, ήταν πέντε φορές μικρότερα σε μέγεθος από το λογότυπο του προσφεύγοντος. Συνεπώς, η κατάσταση αυτή διακρίνεται από την προηγούμενη περίπτωση που μνημονεύει το Κοινοβούλιο με τα έγγραφά του της 22ας Ιουλίου και της 10ης Αυγούστου 2016, όπου τα επίμαχα λογότυπα ήταν παρόμοιου μεγέθους. Επιπλέον, τονίζει ότι, κατά το σημείο 6, παράγραφος 7, του οδηγού για τις λειτουργικές επιδοτήσεις που χορηγούνται από το Κοινοβούλιο στα κόμματα και στα πολιτικά ιδρύματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το οποίο αφορά τη χρηματοδότηση των εκστρατειών στο πλαίσιο των εκλογών του Κοινοβουλίου, οι ονομασίες και τα λογότυπα του ευρωπαϊκού πολιτικού κόμματος δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευδιάκριτα από αυτά των εθνικών κομμάτων ή των ονομάτων των υποψηφίων στις δημοσιεύσεις, προκειμένου η ενίσχυση να μη θεωρείται έμμεση χρηματοοικονομική ενίσχυση.

78 Το προσφεύγον υποστηρίζει ότι η ύπαρξη του λεγόμενου λογοτύπου του Front national στις αφίσες δεν είχε ως σκοπό να προωθήσει έμμεσα το εθνικό αυτό πολιτικό κόμμα, αλλά να καταστήσει κατανοητή την εκστρατεία στους Γάλλους πολίτες. Το ίδιο ισχύει για το λεγόμενο λογότυπο του Vlaams Belang, όσον αφορά τις προοριζόμενες για το Βέλγιο αφίσες.

79 Με τα υπομνήματά του, το προσφεύγον προβάλλει επίσης ότι το λογότυπο που εμφανίζεται στις προοριζόμενες για τη Γαλλία αφίσες δεν ήταν αυτό του Front national, διότι το λογότυπο αυτού του κόμματος είναι μια τρίχρωμη φλόγα (κυανό, λευκό και ερυθρό), ενώ το επίδικο λογότυπο έχει δύο μόνο χρώματα. Συνεπώς, πρόκειται για το λογότυπο της αντιπροσωπείας του Front national στο προσφεύγον και όχι για το λογότυπο καθεαυτό του Front national. Επιπλέον, προσθέτει ότι το Κοινοβούλιο δεν αποδεικνύει ότι το γαλλικό κοινό προσλαμβάνει την αφίσα ως προερχόμενη από το Front national. Στην πραγματικότητα, η αφίσα επισημαίνει ρητώς ότι το προσφεύγον «έχει την αποκλειστική ευθύνη του περιεχομένου αυτού».

80 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση όμως, το προσφεύγον παραδέχθηκε ότι είναι πιθανό το κοινό να συνδέει την αφίσα με το Front national λόγω του επίδικου λογοτύπου, διότι πιθανώς θα ήταν ανίκανο να αντιληφθεί τη διαφορά. Εντούτοις, υποστηρίζει ότι στην πραγματικότητα είναι αναγκαίο να μπορεί

το κοινό να συνδέει το λογότυπο αυτό με ένα εθνικό πολιτικό κόμμα, εν προκειμένω το Front national, για να μπορεί να εξακριβώνει την προέλευση του μηνύματος, λόγω της άγνοιάς του ως προς τα πολιτικά κόμματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

81 Το Κοινοβούλιο αντικρούει τα επιχειρήματα του προσφεύγοντος.

82 Πρέπει να υπενθυμισθεί ότι, κατά το άρθρο 7 του κανονισμού 2004/2003, οι χρηματικοί πόροι των πολιτικών κομμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι οποίοι προέρχονται από τον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης ή από οιαδήποτε άλλη πηγή, δεν δύνανται να χρησιμοποιούνται για την, άμεση ή έμμεση, χρηματοδότηση άλλων πολιτικών κομμάτων, και ιδίως εθνικών πολιτικών κομμάτων ή εθνικών υποψηφίων. Επιπλέον, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 72 ανωτέρω, επιτρέπεται να θωρηθεί ότι υπάρχει έμμεση χρηματοδότηση, όταν ένα εθνικό πολιτικό κόμμα επιτυγχάνει χρηματοοικονομικό πλεονέκτημα, ιδίως αποφεύγοντας τη δαπάνη που θα υφίστατο, έστω και αν δεν πραγματοποιείται άμεση μεταφορά χρηματικών πόρων.

83 Συνεπώς, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του τρίτου λόγου ακυρώσεως, πρέπει να εξακριβωθεί αν κακώς η προσβαλλόμενη απόφαση κατέληξε ότι τα δύο εθνικά κόμματα, ήτοι το Front national και το Vlaams Belang, αποκόμισαν έμμεσο χρηματοοικονομικό πλεονέκτημα από τη διεξαγωγή της εκστρατείας. Για τους σκοπούς αυτής της εξετάσεως είναι σκόπιμο να ληφθούν υπόψη μια δέσμη ενδείξεων, σχετικών με το περιεχόμενο αυτής της εκστρατείας, όπως το αντιλαμβάνεται το κοινό, καθώς και γεωγραφικές και χρονολογικές ενδείξεις.

84 Πρώτον, όσον αφορά το περιεχόμενο της εκστρατείας, πρέπει να τονισθεί ότι το Κοινοβούλιο δεν θεωρεί προβληματικό το θέμα της εκστρατείας αυτής, ήτοι τα λεγόμενα αποτελέσματα της Συμφωνίας Σένγκεν στις μεταναστευτικές ροές. Στην πραγματικότητα, από το έγγραφο του Κοινοβουλίου της 22ας Ιουλίου 2016, το σημείωμα του γενικού γραμματέα του Κοινοβουλίου προς το προεδρείο του εν λόγω θεσμικού οργάνου της 5ης Σεπτεμβρίου 2016 και το έγγραφο του Κοινοβουλίου της 26ης Σεπτεμβρίου 2016, με το οποίο κοινοποιήθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, προκύπτει ότι το αποφασιστικό στοιχείο στο οποίο στηρίζεται η εν λόγω απόφαση είναι η εκτίμηση ότι το κοινό μπορεί να προσλάβει την εκστρατεία αυτή ως προερχόμενη, τουλάχιστον εν μέρει, από το Front national και το Vlaams Belang. Συνεπώς, σε αντίθεση προς όσα υπαινίσσεται το προσφεύγον, η ερμηνεία υπέρ της οποίας τάσσεται το Κοινοβούλιο δεν σημαίνει ότι το προσφεύγον είναι υποχρεωμένο να διεξάγει εκστρατείες για θέματα χωρίς καμία σχέση με τις ανησυχίες κάθε εθνικού πολιτικού κόμματος, προκειμένου να τηρηθεί το άρθρο 7 του κανονισμού 2004/2003.

85 Δεύτερον, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 84 ανωτέρω, το βασικό στοιχείο της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι η αντίληψη του κοινού ότι η εκστρατεία προέρχεται, τουλάχιστον εν μέρει, από το Front national και το Vlaams Belang, χωρίς να υπάρχει κατάλληλη συγχρηματοδότηση. Συναφώς, διαπιστώνεται ότι η διεξαγωγή εκστρατείας η οποία, κατά την αντίληψη του κοινού, έχει τουλάχιστον διοργανωθεί από κοινού με ένα εθνικό πολιτικό κόμμα, ενώ αυτό δεν συμμετέχει επαρκώς στη χρηματοδότηση της, μπορεί ενδεχομένως παράσχει έμμεσο χρηματοοικονομικό πλεονέκτημα στο εθνικό πολιτικό κόμμα. Πράγματι, στην περίπτωση αυτή, το εθνικό πολιτικό κόμμα αντλεί όφελος από την αυξημένη προβολή στο κοινό και από τη διάδοση ενός μηνύματος με το οποίο συντάσσεται, ενώ δεν χρειάζεται υποστεί κανένα από τα έξοδα που συνδέονται με την εκστρατεία αυτή.

86 Εν προκειμένω, καίτοι το προσφεύγον επιχείρησε με τα υπομνήματά του να προβάλει το επιχείρημα ότι το λογότυπο που εμφανιζόταν στις αφίσες που προορίζονταν για τη Γαλλία δεν ήταν πραγματικά αυτό του Front national και ότι το Κοινοβούλιο δεν κατέδειξε ότι το γαλλικό κοινό αντιλαμβανόταν την αφίσα ως προερχόμενη από το Front national, διαπιστώνεται ότι το προσφεύγον, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, παραιτήθηκε από την επιχειρηματολογία αυτή, αναγνωρίζοντας ότι το κοινό θα συνδέσει πιθανόν την αφίσα με το Front national λόγω αυτού του λογοτύπου.

87 Επιπλέον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το προσφεύγον δεν προέβαλε με τα υπομνήματά του κανένα επιχείρημα προκειμένου να κλονίσει τη διαπίστωση ότι το λογότυπο στη γραμμένη στα ολλανδικά αφίσα είναι αυτό του Vlaams Belang. Απαντώντας στις ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, αναγνώρισε εξάλλου ότι πρόκειται πράγματι για το λογότυπο του Vlaams Belang.

88 Κατά συνέπεια, ορθώς η προσβαλλόμενη απόφαση κατέληξε ότι, εν προκειμένω, το κοινό αντιλαμβάνεται την εκστρατεία, τουλάχιστον εν μέρει, ως προερχόμενη από το Front national και το Vlaams Belang.

89 Εξάλλου, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα το οποίο προέβαλε το προσφεύγον στο σημείο 68 του δικογράφου της προσφυγής και υπογράμμισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι η ύπαρξη λογότυπων του Front national και του Vlaams Belang αντιστοίχως ήταν αναγκαία, προκειμένου να είναι οι πολίτες σε θέση να αντιληφθούν ποιος είναι διοργανωτής της εκστρατείας. Μολονότι πράγματι επιτρέπεται σε ένα πολιτικό κόμμα σε ευρωπαϊκό επίπεδο να διοργανώνει εκστρατεία από κοινού με ένα εθνικό πολιτικό κόμμα, γεγονός παραμένει ότι εναπόκειται τότε στο εθνικό πολιτικό κόμμα να συμμετέχει καταλλήλως στη χρηματοδότηση της εν λόγω εκστρατείας, προκειμένου να αποφευχθεί η παράβαση της απαγορεύσεως της έμμεσης χρηματοδοτήσεως, που προβλέπεται από το άρθρο 7 του κανονισμού 2004/2003. Συναφώς, διαπιστώνεται ότι το προσφεύγον δεν υποστηρίζει ότι τα οικεία εθνικά πολιτικά κόμματα, ήτοι το Front national και το Vlaams Belang, συγχρηματοδότησαν κατά κάποιον τρόπο την εκστρατεία.

90 Πρέπει επίσης να απορριφθεί το σχετικό με το μέγεθος των λογότυπων επιχείρημα του προσφεύγοντος. Πράγματι, το γεγονός ότι, στις αφίσες, το λογότυπο του προσφεύγοντος είναι μεγαλύτερου μεγέθους από αυτό του Front national και του Vlaams Belang, πράγμα που δεν μπορεί να διαψευσθεί, δεν αρκεί για να αποκλεισθεί ότι η εκστρατεία συνδέεται, τουλάχιστον εν μέρει, με τα εν λόγω εθνικά πολιτικά κόμματα. Σε αντίθεση προς όσα υπονοεί το προσφεύγον, δεν πρέπει να θεωρείται ότι υφίσταται έμμεσο πλεονέκτημα για το εθνικό πολιτικό κόμμα μόνο στην περίπτωση το μέγεθος των λογότυπων του πολιτικού κόμματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο και του οικείου εθνικού πολιτικού κόμματος είναι όμοιο. Όταν το λογότυπο του εθνικού πολιτικού κόμματος είναι μικρότερου μεγέθους από αυτό του πολιτικού κόμματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως εν προκειμένω, δεν είναι το συμπέρασμα του Κοινοβουλίου ότι το κοινό θα αντιλαμβάνεται την εν λόγω εκστρατεία ως προερχόμενη τουλάχιστον εν μέρει από το εθνικό πολιτικό κόμμα στον βαθμό που το εθνικό πολιτικό κόμμα εξακολουθεί να είναι αναγνωρίσιμο.

91 Πρέπει ομοίως να απορριφθεί το επιχείρημα που προβάλλει το προσφεύγον με βάση το σημείο 6, παράγραφος 7, του οδηγού για τις λειτουργικές επιδοτήσεις που χορηγούνται από το Κοινοβούλιο στα κόμματα και στα πολιτικά ιδρύματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πράγματι, όπως ορθώς προβάλλει το Κοινοβούλιο, η διάταξη αυτή αφορά τις εκστρατείες σχετικά με τις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις οποίες τα εθνικά πολιτικά κόμματα πρέπει κατ' ανάγκη να είναι παρόντα, αφού αυτά και όχι τα πολιτικά κόμματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο συμμετέχουν στις εκλογές. Η εκστρατεία δεν αφορά όμως τις εκλογές για το Κοινοβούλιο. Κατά συνέπεια, το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

92 Τέλος, όσον αφορά τη μνεία στο κάτω μέρος της αφίσας, ότι το προσφεύγον «έχει την αποκλειστική ευθύνη του περιεχομένου αυτού», πρέπει να τονισθεί ότι η μνεία αυτή είναι ελάχιστα ευδιάκριτη, λόγω του μικρού μεγέθους των χαρακτήρων. Επιπλέον, η μνεία αυτή είναι δυσανάγνωστη, τουλάχιστον στην αφίσα που δημοσιεύθηκε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στο διαδίκτυο.

93 Κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει να τονισθεί ότι η ένδειξη σχετικά με την αντίληψη που σχημάτισε το κοινό, λαμβανομένης υπόψη της παρουσίας των λογότυπων των εθνικών πολιτικών κομμάτων, επιβεβαιώνει ότι τα κόμματα αυτά άντλησαν έμμεσο πλεονέκτημα από την εκστρατεία, η οποία χρηματοδοτήθηκε εξ ολοκλήρου από το προσφεύγον.

94 Τρίτον, όσον αφορά το γεωγραφικό στοιχείο, καλώς το Κοινοβούλιο έκρινε ως ουσιώδη ένδειξη το γεγονός ότι η εκστρατεία στόχευε ιδίως δύο χώρες, ήτοι τη Γαλλία και το Βέλγιο, πράγμα που προκύπτει, μεταξύ άλλων, από τη χρησιμοποίηση της γαλλικής σημαίας και της σημαίας της φλαμανδικής περιφέρειας, καθώς και από τα λογότυπα του Front national και του Vlaams Belang. Πρέπει να προστεθεί ότι το προσφεύγον, καίτοι ισχυρίζεται ότι η εκστρατεία αυτή διεξήχθη σε ενωσιακή κλίμακα, δεν προσκομίζει την παραμικρή απόδειξη συναφώς. Επιπλέον, απλώς και μόνον η δημοσίευση της αφίσας που φέρει τη σημαία της Ένωσης στον ιστότοπο του προσφεύγοντος και στις σελίδες του στα μέσα κοινωνικής δικτυώσεως, ακόμη και αν υποτεθεί ότι έχει αποδειχθεί, δεν είναι συγκρίσιμη από απόψεως εκτάσεως με την εκστρατεία που διεξήχθη στη Γαλλία και στο Βέλγιο.

95 Όσον αφορά το επιχείρημα του προσφεύγοντος που έχει σχέση με την έναρξη της εκστρατείας στην έδρα του Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο, αρκεί να τονισθεί ότι το στοιχείο αυτό δεν αρκεί από μόνο του για να καταδείξει ότι δεν υπήρξε έμμεση χρηματοδότηση των εθνικών πολιτικών κομμάτων, λαμβανομένων υπόψη όχι μόνο των άλλων ενδείξεων, αλλά και των σχετικών με το γεωγραφικό στοιχείο εκτιμήσεων, που εκτίθενται στη σκέψη 94 ανωτέρω.

96 Τέταρτον, όσον αφορά το χρονικό στοιχείο, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα που προβάλλει το προσφεύγον, ότι οι περιφερειακές εκλογές στη Γαλλία ήταν ακόμη μακριά. Πρώτον, ανεξαρτήτως του ζητήματος της πραγματικής χρήσεως της γραμμένης στα γαλλικά αφίσας που μπορεί να έγινε από το Front national, από τα μέλη του ή από τους φίλους του κατά τις εκλογές αυτές και σε αντίθεση προς αυτά που προβάλλει το προσφεύγον, μια περίοδος πέντε μηνών μεταξύ της ενάρξεως της εκστρατείας και των εκλογών αυτών δεν φαίνεται επαρκής για να καταστεί απίθανη η χρησιμοποίηση της εκστρατείας αυτής για τους σκοπούς των εν λόγω εκλογών. Δεύτερον, ενδείκνυται, εν πάση περιπτώσει, να τονισθεί ότι το χρονικό στοιχείο είναι μία από τις ενδείξεις που μπορούν ενδεχομένως να ληφθούν υπόψη, όπως προκύπτει από τη σκέψη 83 ανωτέρω. Εντούτοις, δεν πρόκειται για απαραίτητη προϋπόθεση ή ακόμη και για την πιο καθοριστική ένδειξη. Εν προκειμένω, λαμβανομένων υπόψη του εγγράφου του Κοινοβουλίου της 22ας Ιουλίου 2016, του σημειώματος του γενικού γραμματέα του Κοινοβουλίου προς το προεδρείο του εν λόγω θεσμικού οργάνου της 5ης Σεπτεμβρίου 2016 και του εγγράφου του Κοινοβουλίου της 26ης Σεπτεμβρίου με το οποίο κοινοποιήθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, διαπιστώνεται ότι η ενδεχόμενη χρονική εγγύτητα με τις εν λόγω εκλογές δεν είναι μεταξύ των στοιχείων στα οποία στηρίχθηκε το Κοινοβούλιο για να καταλήξει ότι υπήρξε έμμεση χρηματοδότηση εθνικών πολιτικών κομμάτων. Τούτο δεν είναι επικριτέο, αφού ένα πλεονέκτημα από απόψεως εικόνας και προβολής για ένα εθνικό πολιτικό κόμμα δεν πρέπει αναγκαίως να οριοθετείται εντός μιας συγκεκριμένης εκλογικής περιόδου

97 Από όλες τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι ο τρίτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

98 Κατά συνέπεια, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

99 Κατά το άρθρο 134, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι το προσφεύγον ηττήθηκε, πρέπει να φέρει, πέραν των δικαστικών εξόδων του, τα δικαστικά έξοδα του Κοινοβουλίου, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα του τελευταίου.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή.

2) Το Mouvement pour une Europe des nations et des libertés φέρει τα δικαστικά του έξοδα, καθώς και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Collins Barents Passer

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 27 Νοεμβρίου 2018.

Ο Γραμματέας
E. Coulon

Ο Πρόεδρος
A. M. Collins

i — Στη σκέψη 83 του παρόντος κειμένου επήλθε τροποποίηση γλωσσικής φύσεως μετά την ανάρτηση της αποφάσεως στην ψηφιακή Συλλογή Νομολογίας.